

INFORMATOR
ZA
STRUČNJAKE
broj 17

Beograd, mart 2007. godine

Uvodna reč

Sedamnaesti broj *Informatora za stručnjake* bogat je priložima o raznovrsnim događajima značajnim za hraniteljstvo i zaštitu dece bez roditeljskog staranja, i u zemlji i na međunarodnoj sceni.

Informator za stručnjake sa vama je petu godinu, nastojeći da vas pre svega obavestava - objektivno, pravovremeno i potpuno. Želja nam je da vas ujedno podstaknemo i motivišemo na posvećenost i aktivnost, da vas uvažimo i pružimo mogućnost ličnog profesionalnog napretka i samousavršavanja.

Informator za stručnjake dosledno zagovara vrednosti i principe na kojima se temelji savremena socijalna zaštita dece bez roditeljskog staranja i na kojima je zasnovan rad FAMILIJE. Jedinstven u zemlji po tome što stiže do svih stručnjaka koji rade s decom bez roditeljskog staranja u državnom i NVO sektoru, *Informator* nije jedino glasilo FAMILIJE. Jednom broju stručnjaka poznato je da FAMILIA priprema i izdaje i Vodič za hranitelje, namenjen hraniteljskim porodicama. Postojeći tiraž od 1.000 primeraka prethodne godine nije nam bio dovoljan da Vodič dostavimo svim zainteresovanim porodicama. Spomenimo da je Vodič, koji od početka uređuje Gordana Miladinović pokrenut još 1999, za hraniteljske porodice na području Beograda, do sada pripremljen u impresivnih 40 brojeva ukupno, računajući i broj 17 koji je upravo u štampi. Iz štampe je izašao i najavljenji Priručnik o radu sa decom sa posebnim potrebama na porodičnom smeštaju "Hraniteljstvo kao izazov".

Izvor informacija za deo priloga u ovom broju su bilteni IFCO – Međunarodne organizacije za porodični smeštaj, koja postoji već 25 godina. IFCO podstiče prevođenje i slanje svojih biltena na lokalne jezike.

Do zaključivanja ovog broja *Informatora* nije okončano odlučivanje po Konkursu za finansiranje projekata društvenih i nevladinih organizacija za oblasti socijalne, dečje i boračko-invalidske zaštite Sekretarijata za socijalnu i dečju zaštitu Beograda u 2007. godini. Više informacija saopšticeemo u narednom broju.

Vašoj pažnji preporučujemo tekstove u rubrici Tema broja i u rubrici Poziv na saradnju, karakteristične po nastojanju da što bolje odgovore individualnim potrebama dece, dok se nalaze u sistemu zaštite.

Čestitamo vam predstojeće Uskršnje praznike!

VESTI

Kroz ovu rubriku obaveštavamo vas o događajima koji su od opšteg interesa za profesionalce na području prevashodno Srbije, i to u državnom sektoru (centri za socijalni rad i domovi za decu bez roditeljskog staranja) i nevladinim organizacijama. Po pravilu, radi se o skupovima u našoj zemlji, regionu (jugoistočna Evropa, Balkan), Evropi ili svetu, odnosno o inicijativama bile one zakonodavne, od strateškog značaja za oblast, istraživačke ili druge slične. Nastojaćemo da vas upoznamo sa iskustvima drugih sredina, kroz prikaze i prevode. Očekujemo da nas obaveštavate o novostima u svojoj sredini i da ukažete na događaje koje treba zabeležiti.

- **Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike** U Beogradu je 13. februara 2007. održan *Simpozijum* posvećen upoznavanju stručne i šire javnosti o ciljevima i vrednostima dvogodišnjeg projekta **"Podrška reformi hraniteljstva u Republici Srbiji"**, usmerenog na podizanje kompetencija u hraniteljstvu kroz obuku po PRAJD Programu i po modelu Porodične grupne konferencije. Simpozijum je otvorio Ljubomir Pejaković, pomoćnik ministra (naglasivši značaj projekta u odnosu na reformske tokove i strateške ciljeve u oblasti brige o deci). Učešće su uzeli i ambasador kraljevine Holandije, g. Ron van Dartel, (početak prvog MATRA projekta u socijalnoj zaštiti Srbije - MATRA projekti podstiču razvoj država u tranziciji osnažujući građane za preuzimanje dela odgovornosti za unapređenje i razvoj društva); nosioci projekta, FICE Holland i FICE Srbija, s predsednicima, Antonom Tobeom i Željkom Burgund (posle uvodnog seminara u decembru 2003. usledilo je zalaganje da se projekat predstavi nadležnim autoritetima i da se obezbedi podrška resornog Ministarstva); mr Dobrila Grujić, načelnik za pitanja usvojenja i hraniteljstva (kompatibilnost državnog programa obuke sa Programom PRAJD, vrednosti PRAJD programa u delu obuke za specijalizovano hraniteljstvo); dr Marija Mitić, FAMILIA (doprinos NVO u jačanju profesionalnih i hraniteljskih kompetencija i podizanja standarda u oblasti alternativne brige o deci, nastojanja da Program PRAJD još pre osam godina "dođe" u Srbiju); Zoran Milačić, Centar za zaštitu odojčadi dece i omladine Beograd (program obezbeđuje da transformacija ustanova za decu i mlade ide u strateški planiranom pravcu, znanja i veštine onih koji brinu o deci će omogućiti da deca imaju bezbedan i adekvatan razvojni put). Holandsku Fondaciju OKS, ovlašćenog implementatora za PRAJD Program u Evropi, predstavio je g. Rob van Pahe (Pagee), direktor i master trener, odgovorna osoba za transfer znanja i implementaciju PRAJD programa u Srbiji. Ovaj visoko cenjeni stručnjak, socijalni radnik, ima iskustvo uvođenja ovog programa u 10 evropskih zemalja pored Holandije (Finska, Švedska, Danska, Mađarska, Poljska, Estonija, Slovačka Republika, Ukrajina, Ruska Federacija). Na veoma inspirativan, sebi svojstven način, učesnicima je predstavio porodičnu grupnu konferenciju kao savremeni način podrške porodicama u svetu.

Pored navedenog, Ministarstvo davanjem prethodnog mišljenja na odluke CSR o izboru oblika zaštite intenzivno učestvuje u primeni Mera za otklanjanje nepravilnosti pri smeštaju dece i omladine u ustanove socijalne zaštite, kao i praćenjem preispitivanja potrebe daljeg boravka dece u ustanovi. Pored pravilnika, u toku je intenzivna priprema paketa akata koji treba da podgnu kvalitet zaštite. Stručnjaci Ministarstva doprinose kvalitetnijoj realizaciji projekata po konkursu FSI, angažmanom u Timu za stručnu podršku.

- U toku je realizacija projekata odobrenih po trećem konkursu **Fonda za socijalne inovacije** (FSI). Podsećamo, na konkurs zaključen krajem septembra 2006, prispelo je 272 predloga

projekata, od kojih su 233 uzeta u razmatranje. S ukupnim budžetom od 1.620.000 €, obezbeđenih preko EAR i iz budžeta Vlade Republike Srbije, konkurs partnerski realizuju Ministarstvo i UNDP. S obzirom na krajem 2005. godine usvojenu Strategiju razvoja socijalne zaštite, i izrađen akcioni plan implementacije Strategije, treći konkurs je koncipiran tako da se poveže sa reformskim aktivnostima Ministarstva. U tom smislu, kao prvi prioritet identifikovana je transformacija ustanova, odnosno, razvoj usluga socijalne zaštite koje podržavaju transformaciju ustanova za smeštaj korisnika. Primarne ciljne grupe su deca bez roditeljskog staranja, deca i odrasle osobe sa invaliditetom, deca sa poremećajima u ponašanju i stari. Među njima, podjednako su bitni oni koji se nalaze u ustanovama, kao i oni kojima preči smeštaj u ustanovu, a manje restriktivan oblik zaštite bi predstavljao bolje rešenje.

Tim Ministarstva za stručnu podršku projektima transformacije ustanova, formiran u julu 2006, bio je intenzivno angažovan na pružanju stručnih saveta i stručne podrške za pripremu i modifikaciju pojedinih projekata. Tim, koji čine stručnjaci Ministarstva i Zavoda za socijalnu zaštitu nastavlja da pruža stručnu podršku podržanim projektima. Tim predstavlja mehanizam koji je moguće koristiti za upravljanje procesom transformacije, za prikupljanje informacija sa terena, za identifikaciju dobre prakse, za pružanje supervizijske podrške i prenos znanja na druge delove Ministarstva i sistema uopšte. Tim je u martu 2007. počeo sa posetama projektnim timovima. Tim čine: Dobrila Grujić, Vesna Tekić, Predrag Petrović, Jasmina Ivanović i Ana Vukmirović iz Ministarstva i Nada Šarac iz Zavoda za socijalnu zaštitu.

Sadržaj stručne podrške obuhvata, pored ostalog : 1. pomoć u uspostavljanju funkcionalne saradnje sa uputnim CSR; 2. identifikovanje problema i predlaganje rešenja; 3. blagovremeno identifikovanje problema u sprovođenju projekta, definisanje područja intervencije Ministarstva, upućivanje informacije timu za nadzor ili inspekciju, kao i praćenje i intervenisanje po potrebi; 4. podrška uključivanju drugih tela (npr. Zavod za socijalnu zaštitu, Pokrajinski sekretarijat AP Vojvodine); 5. davanje preporuka, nalaza i praktičnih saveta za institucionalizovanje usluge; 6. preporuke za programe podrške i edukacije stručnjaka; i 7. prikupljanje naučenih lekcija koje su sistemski relevantne i utvrđivanje modela za preslikavanje usluga.

Projekti koji su dobili stručnu podršku, navedeni prema nosiocu i nazivu projekta: 1. CSR Aleksinac i Ražanj - "I mi imamo pravo na porodicu"; 2. CSR Zrenjanin - "Put ka Centru za hraniteljstvo"; 3. CSR "Solidarnost" sa odeljenjem Dečjeg doma "Mladost" Kragujevac - "Korak bliže porodici"; 4. CSR Zaječar - "Iskrica", 5. CSR Niš - "Hraniteljstvo po meri dece"; 6. CSR Paraćin - "Unapređenje postojećih i razvoj novih oblika hraniteljstva i priprema dece za izlazak iz institucionalne zaštite na Pomoravskom regionu"; 7. Zavod za vaspitanje omladine Niš - "Dnevni boravak za mlade"; 8. Dom za decu i omladinu "Petar Radovanović", Užice - "Klub po našoj meri"; 9. CSR Kruševac - "Putokaz II"; 10. CSR Sombor - "Zaštita bez ograda"; 11. GCSR Beograd - Odeljenje za analitičko-istraživački rad - "Hraniteljstvo za decu Beograda"; 12. NVO Društvo L Down Beograd - "Deinstitucionalizacija osoba MNRO"; 13. NVO GRIG Beograd - "Deca ulice"; 14. NVO IAN Beograd - "Podrška prestupnicima"; 15. NVO CIM Beograd - "Klubovi za mlade".

- **Međunarodna dvogodišnja IFCO konferencija o hraniteljstvu** održana je 11 - 16. februara 2007. godine u Hamiltonu na Novom Zelandu. Slogan Konferencije *Naša dragocenost su deca i oni koji o njima brinu*, shvatljiv je kada se ima u vidu činjenica da se porodični smeštaj suočava sa izazovima zbrinjavanja dece koja su žrtve društvenih lomova, nesposobnosti roditelja, raznovrsnih vidova zlostavljanja i izuzetno nepovlašćenog položaja

u društvu. Svaka zemlja se suočava s vlastitim izazovima, pri čemu istraživanja nesumnjivo ukazuju na postojanje zajedničkih tema na međunarodnom planu. To se pre svega, odnosi na visok nivo traumatiziranosti koji deca doživljavaju, što za posledice ima ozbiljne poremećaje u ponašanju i razvoju. Takođe, društvene i ekonomske promene otežavaju pristup novim hraniteljskim porodicama kao najdragocenijem resursu, i njihovo pridobijanje. Konferencija je ponudila mogućnost međusobnog učenja i nalaženja mehanizama za rešavanje navedenih pitanja na međunarodnom nivou. Na sajtu Konferencije, prema prethodno dostavljenim rezimeima, učesnicima su tokom četiri tematska dana ponuđene, pored ostalih formi rada i brojne radionice, ukupno 72. Najveći broj radionica odnosio se na raznovrsna iskustva iz Australije i Novog Zelanda, Velike Britanije (uključujući Irsku i Škotsku) i SAD. Predstavili su se učesnici iz Japana i Koreje, Kanade, kao i iz Španije, Portugalije, Austrije, Hrvatske, Holandije, Norveške i Finske. Interesantno je pomenuti da su neke od na ovom skupu prezentiranih tema takođe prisutne i poznate i u našoj zemlji i kod stručne javnosti – npr. PRAJD program, Porodična grupna konferencija, Projekat “Kvalitet za decu“, aktivnosti SOS Kinderdorf, aktivnosti IFCO, evropska inicijativa DEFT – *Razvoj evropskog programa obuke za hraniteljstvo* (Developing Europe's Fostering Training), o kojoj više govorimo u ovom broju *Informatora za stručnjake*. Više informacija o Konferenciji na adresi: www.ifconz07.org.nz.

- **FICE Srbija** (*Udruženje za podršku deci u vanporodičnom vaspitanju*), budući vlasnik licence za primenu programa, omogućio je da u našu zemlju stigne u profesionalnim krugovima širom Evrope poznati PRAJD program obuke za hraniteljstvo, zajedno sa modelom porodične grupne konferencije (*Family Group Conference*) i modelom *Pripreme mladih za nezavisan život*. Inicijativa za konkurisanje potekla je od FICE Srbija, u saradnji sa Centrom za zaštitu odojčadi, dece i omladine, FAMILIJOM i CSR Novi Sad tokom 2003.godine, s namerom da se doprinese reformi hraniteljstva u Srbiji. Tako je u okviru projekta "*Podrška reformi hraniteljstva u Republici Srbiji*", u Beogradu je 14. februara 2007. održan **uvodni seminar za prvu grupu** potencijalnih **trenera**. Finansijsku podršku obezbedilo je Ministarstvo spoljnih poslova Holandije u oktobru 2006. G. Pahe, voditelj seminara je profesionalce koji se bave treningom potencijalnih i podrškom postojećih hraniteljskim porodica u Srbiji, upoznao sa vrednostima i ciljevima programa i zamolio da odluče da li žele da se prihvate zadatka. Program obuke traje nekoliko meseci, krajnji rezultat je licenciranje trenera za rad. Svi učesnici Seminara - predstavnici Ministarstva, stručni radnici iz CSR u Srbiji, predstavnici FAMILIJE i FICE Srbija su se prihvatili zadatka da budu članovi prve grupe trenera u Srbiji.
- **Kampanja za zakonsku zabranu svih vidova nasilja nad decom** u svim okruženjima, a posebno u porodici i u ustanovama socijalne zaštite, u skladu sa preporukama Studije UN o nasilju nad decom. Incijalni skup 23. marta 2007. u Beogradu organizuje *Save the Children UK kancelarija u Beogradu*. Na skup su pozvani predstavnici UNICEF-a, UNHCR-a, Viktimološkog društva Srbije, OEBS-a, Centra za nenasilnu komunikaciju, Centra za prava deteta i niz lokalnih nevladinih organizacija, predstavnika države i pojedinaca koji se bave ovom temom. Naredno okupljanje, planirano za drugu polovinu aprila, biće posvećeno detaljnoj razradi strategije zajedničkog nastupa tokom kampanje.
- **MREŽA: DEFT – Razvoj evropskog programa obuke za hraniteljstvo** (Developing Europe's Fostering Training). U saradnji pet evropskih zemalja, uz učešće IFCO, razvija se paket materijala za obuku koja će unaprediti veštine hranitelja. Počev od oktobra 2005, ovu inicijativu koja se odvija kroz *Leonardo da Vinči* pilot projekat, za uspostavljanje temelja učenja i obuke trenera u oblasti porodičnog smeštaja, pokrenule su Asocijacija

Naš dom iz Varšave (Poljska), grad Beč (Austrija), Okružni savet Sari (Surrey) u Engleskoj, regija Veneto i Regionalna opservatorija za decu i mlade (Italija) i gradovi Upsala i Vasteras u Švedskoj. *Ciljevi* Projekta su: 1. identifikovanje novih veština i sposobnosti koje kao ključne treba da poseduju stručnjaci koji vrše obuku; 2. stvaranje materijala za obuku primenjivih širom Evrope, za stručnjake u socijalnoj zaštiti, kako u ulozi trenera i davalaca podrške hraniteljima, tako i kao trenera budućih trenera; 3. provera i doterivanje ovih materijala (dostupnost na raznim jezicima, uvažavanje odgovarajućih kulturnih konteksta i uklapanje multikulturalnih aspekata); 4. distribuiranje i provera rezultata Projekta uključivanjem od početka svih ciljnih grupa. Ovaj paket biće *akreditovani sistem* obuke za sve trenere - socijalne radnike i druge stručnjake, hranitelje, decu i mlade. Posebno su interesantne aktivnosti koje treba da doprinesu procesu *licenciranja trenera* i stvaranju akreditovanog programa obuke. Projekat se do septembra 2007. godine nalazi u eksperimentalnoj fazi, kada će biti predstavljen na specijalizovanoj dvodnevnoj konferenciji. (www.deft-project.eu)

- ***IFCO aktivnosti*** – *Projekat Udvojeno svetlo* (Twinning light) odvija se od januara 2007. godine u saradnji IFCO i holandskog ministarstva pravde. Podrazumeva podršku rumunskoj Kancelariji za usvojenje u daljem razvijanju – unapređenju nacionalnog usvojenja, obuku stručnjaka u pogledu postupka, pripreme, podrške i savetodavnog rada s roditeljima, decom i roditeljima-usvojiocima.

Posebno izdanje *Informatora o hraniteljstvu dece ugrožene HIV/AIDS*. Sadržaj: aktuelni statistički podaci iz raznih zemalja, svedočanstva, priče, primeri najbolje prakse, materijal za obuku, prilozi dece i omladine.

U toku je proces nastanka *IFCO Centra znanja*, istovremeno u elektronskoj i štampanoj formi. Uspostavlja se baza podataka koja će objedinjavati podatke po zemljama. Odnosi se na sledeće oblasti (lista nije zatvorena): zlostavljanje, usvojenje, vezivanje (attachment), rani razvoj, napuštanje zaštite, standardi u zaštiti, reintegracija porodice, srodničko hraniteljstvo, trajnost – stalnost zaštite, dugotrajno hraniteljstvo, institucionalni smeštaj. Podaci iz baze biće dostupni članovima širom sveta na IFCO sajtu. Dobrodošli su prilozi i primedbe o drugim temama koje treba da budu zastupljene, oblastima u kojima su nužna istraživanja ili više informacija. Kontakt adresa: ifco@ifco.info.

Poziv organizacijama koje rade u institucionalnoj zaštiti i porodičnom smeštaju u centralnoj i istočnoj Evropi – učesnici na regionalnom seminaru za obuku održanom u Bratislavi u junu 2006. godine izrazili su potrebu da usvoje nova znanja i veštine kroz *učesće u međunarodnoj razmeni*. IFCO traži odgovarajući način da organizuje takve studijske posete s namerom da ponude najbolje moguće i poziva da se obratite navodeći 1. koje organizacije, ustanove i zemlje bi vaša organizacija volela da poseti; 2. šta vaša organizacija, ustanova, zemlja može ponuditi; 3. koji su važni događaji na regionalnom ili nacionalnom nivou? Zainteresovani za studijske posete i članstvo u IFCO mreži *Istok-Istok* treba da kontaktiraju koordinatora mreže, Lubku Semirincovu na adresi: east-east@ifco.info.

- ***Kalendar značajnih međunarodnih skupova u 2007. godini***
 1. *Međunarodna konferencija o pravima deteta*, Otava (Kanada), 15-17. mart
 2. *Socijani rad u 2007 – socijalne promene i socijalni rad*, Parma (Italija), 15-17. mart
 3. *Treća međunarodna konferencija o deci izloženoj nasilju u porodici*, London (V. Britanija), 9-11. maj
 4. *XV Evropska konferencija socijalnih službi*, Berlin (Nemačka), 18-20. jun
 5. *Evropski regionalni IFCO seminar*, Malta, 18-21. novembar

TEMA BROJA

"Koji je najbolji način brige o deci koja, iz razloga na koje nisu uticala, ne mogu odrastati sa svojim prirodnim roditeljima? Ovo je ključno pitanje za svako civilizovano društvo, a od odgovara na njega zavisi mera njegove naprednosti i posvećenosti. Zelena knjiga nudi komplet odgovora u Engleskoj u prvoj dekadi XXI veka. Početna premisa je da su naši ciljevi u pogledu dece u sistemu zaštite isti kao i ciljevi u pogledu naše vlastite dece – želimo da im detinjstvo bude sigurno, zdravo i ispunjeno zadovoljstvom, bogato i za njih vredno - tako da predstavlja solidnu osnovu za ostatak njihovog života. Postojeći sistem (socijalne) zaštite ne uspeva da osposobi svu decu da ostvare ove aspiracije", stoji u predgovoru Zelene knjige.

ISHODI ZAŠTITE DECE U ENGLESKOJ

Britanska vlada je 9. oktobra 2006. objavila novu Zelenu knjigu¹ pod naslovom *Zaštita je važna – transformisanje života dece i omladine u sistemu zaštite*. Izveštaj sadrži radikalni paket predloga za transformisanje života dece u sistemu zaštite, stoga što tok njihovog života nije usklađen sa životima ostale dece, i pored vidljivih znakova poboljšanja uslova. Ovaj dokument predstavlja strategiju za konsultacije, za stvaranje uslova za što raniju intervenciju i podršku porodicama u kojima su deca na ivici ulaska u sistem zaštite. Takođe, nastavlja se s idejama jačanja uloge lokalnih vlasti kao roditelja akcionara, nastajanjem mesta kvalitetnog smeštaja koja odgovaraju potrebama dece, obezbeđivanjem prvoklasnog obrazovanja i pozitivno orijentisanog načina života van škole, kao i s podrškom pri prelasku u odraslo doba.

Odlike dece u sistemu zaštite Oko 60.000 dece u sistemu zaštite čini 0,5% ukupne populacije dece. Međutim, 85.000 dece ukupno provodi neko vreme u sistemu zaštite, tako što mnoga ulaze u sistem i napuštaju ga veoma brzo. Oko polovine njih dva puta je tokom života obuhvaćeno sistemom. Ukupan broj dece u sistemu se smanjuje, a povećava se dužina boravka. Znatniji broj dece u sistem ulazi po odluci suda ili drugoj vrsti naloga, manji broj dobrovoljno, tj. uz saglasnost roditelja. Najveća grupa dece, njih 40% u sistem ulazi na uzrastu 10-15 godina, često sa dugom istorijom problema iza sebe. Deca mlađa od 5 godina u sistem ulaze po prijavi zdravstvenih radnika u 29% slučajeva, dok stariju decu (10-14 godina) u 21% slučajeva prijavljuje policija ili škola (15%). Ukupno, najveći broj prijavi stiže od ne-profesionalaca (roditelji, deca, rođaci ili prijatelji), što ukazuje na važnost uključivanja porodice i prijatelja u fazi rane intervencije. Samo mali broj dece celo detinjstvo provede u sistemu zaštite, njih 40% ostaje kraće od šest meseci, a samo 13% pet i više godina. Od dece koja se vrata u prirodnu porodicu, veliki broj ponovo stiže u sistem zaštite, što ukazuje na potrebu dobre pripreme povratka. Deca su različitog etničkog porekla, pri čemu je karakteristično da su deca crne rase i mešovito rasnog porekla zastupljenija u zaštiti u odnosu na učešće u populaciji, nasuprot deci azijskog porekla, koja su upola manje zastupljena u sistemu zaštite nego u ukupnoj populaciji. Među ovom decom je i konstantan broj od 3.000 dece odvojene od roditelja, koja su u postupku dobijanja azila. Oko 68% dece je na porodičnom smeštaju, 13% u ustanovama, 9% je u prirodnim porodicama, a ostala su usvojena ili su na nekom od specijalizovanih vidova smeštaja. Pored toga, istraživanja ukazuju da zlostavljana deca imaju znatno manje izgleda da formiraju sigurne veze, kao i na vezu između zanemarivanja na ranom uzrastu i psihološkog razvoja. Kako je 63% dece u sistem stiglo upravo zbog zlostavljanja ili zanemarivanja, u ovoj populaciji postoji mogućnost veće učestalosti problema u mentalnom zdravlju.

¹ Care Matters: Transforming the Lives of Children and Young People in Care © Crown copyright 2006

Ovakva raznolikost ukazuje da nije moguće ponuditi jedinstveno rešenje za sve kako bi se prevazišao jaz u postignućima. Stoga Zelena knjiga nudi dijapazon modaliteta i fleksibilan pristup kako bi ponuđena rešenja mogla biti skrojena prema potrebama svakog deteta ponaosob.

Prilike koji prethode Zelenoj knjizi Dokument svedoči o tome da se za mnoštvo od ukupno 60.000 dece u sistemu zaštite u Engleskoj, detinjstvo i adolescencija odlikuju nesigurnošću, lošim zdravljem i nepovoljnim dostignućima. Dugoročni ishodi su zastrašujući – deca su prezastupljena u znatnom broju ugroženih grupa stanovništva - među maloletnim roditeljima, među nezaposlenima koji su obrazovanje i obuku završili sa 16 godina, među maloletnim izvršiocima krivičnih dela, narkomanima, zatvorenicima i beskućnicima. S druge strane, deca u sistemu zaštite manje su zastupljena u pogledu daljeg školovanja i obrazovanja, zaposlenosti i sl., u odnosu na ukupnu populaciju. Zato ne treba da iznenađuje što brojna deca podbacuju u obrazovnom pogledu i kao odrasli ne ispunjavaju svoje potencijale. Po mnogima je deo razloga za ovakav rezultat činjenica da deca u sistem dolaze iz siromašnog okruženja i sa složenim potrebama, no definitivno je sramno i neoprostivo da sistem zaštite prečesto pojačava ovu ranu ugroženost, umesto da deci pomogne da je uspešno prevaziđu. Njihova dostignuća nemaju isti ritam sa ostalom decom i taj procep postaje sve veći.

Sve ovo se događa i pored posvećenog napora mnogih ljudi, stručnjaka i pružalaca nege, i pored zavidnog nasleđa u dostignućima i postojećeg napretka u praksi i strategiji, posle radikalne transformacije sistema 1997. godine. Uspelo se u smanjivanju siromaštva, povećanju obrazovnih standarda i poboljšanju životnih izgleda. Ilustracija pomaka u praksi od tada: *Dnevni red Siguran start* doprinosi da se udvostruči broj registrovanih mesta za smeštaj dece, nastanku 894 Dečjih centara koji svoje usluge pružaju za preko 715.000 dece i njihovih porodica. Pregled usvojenih propisa, uz napomenu da su svi imali decu kao polazište: dokument *Kvalitet štiti* (1998) podrazumeva standarde i prateće održivo petogodišnje dodatno finansijsko ulaganje – doprineo je većoj stabilnosti u životu dece i povećanom broju usvojenja; *Zakon o standardima kvaliteta zaštite* (2000), *Incijativa premijera za usvojenje*, *Zakon o osamostaljivanju dece* (pri izlasku iz sistema zaštite) iz 2000. rezultirali su osetnim povećanjem broja mladih ljudi koji napuštaju zaštitu u pogledu zaposlenosti i obuhvata kod nastavka školovanja; *Izveštaj o isključivanju dece u sistemu zaštite* (2003), ustanovljava obavezu lokalnih organa vlasti da unapređuju obrazovanje dece u sistemu zaštite na način ustanovljen *Zakonom o deci* (2004).

Ukupan bužetski utrošak za period od pet godina za institucionalni smeštaj povećan je za 20%, za porodični smeštaj 44%, dok je broj korisnika u istom periodu povećan za samo 3%. Deca u sistemu zaštite su raznolika grupa, s veoma različitim razlozima ulaska u sistem, i vrlo raznovrsnim iskustvima u tom sistemu. Podaci pokazuju da su njihova dostignuća veoma niska ne samo kada se porede sa ostalom decom, već i sa decom sličnog porekla i problema. Ilustracije: na uzrastu od 19 godina, samo 19% mladih koji napuštaju zaštitu je na školovanju, odnosno svega 6% njih studira, u odnosu na 38% ukupnog broja mladih; među mladim ženama uzrasta 15-17 godina tri puta je veća verovatnoća maloletničkog roditeljstva kod onih koje su u sistemu zaštite; 27% odraslih zatvorenika bilo je u sistemu zaštite; preko 30% mladih na uzrastu 19 godina iz sistema zaštite nema posao, ne školuje se niti pohađa neku obuku, u odnosu na 13% kod ukupne populacije.

Zelena knjiga se bavi svim aspektima života dece i svim javnim službama koje imaju određene uloge, s namerom da istovremeno transformiše i način na koji sistem funkcioniše i kvalitet iskustva dece. Ovako ambiciozna zamisao podrazumeva učešće svih – na centralnom

(nacionalnom) i lokalnom nivou vlasti, u državnom, privatnom i nevladinom sektoru. Nesporno je da se deca koja su u sistemu zaštite oslanjaju na državu i zavise od države, zbog čega je njihovo podizanje delom ili u celini veoma posebno, tako da zaslužuju posebnu pažnju i pomoć. U postojećem sistemu zaštite, posmatrajući zakonsku terminologiju govori se o *sistemu obuhvata zaštitom* (looked after system), dok Zelena knjiga stavlja težište na *decu o kojoj se na propisan način brine i kojoj se pruža podrška* (children in care properly cared for and supported).

Uloga države – paradigma akcionarskog roditeljstva (corporate parenting) "Država ima jedinstvenu odgovornost prema deci u sistemu zaštite – preuzima na sebe zadatak roditeljstva najosetljivijih grupa dece u društvu. U toj ulozi mora činiti sve što i dobar roditelj. Mora ponuditi dom za odgajanje i za srećno detinjstvo, mora biti ambiciozna u pogledu budućnosti dece, i mora od škola i drugih službi zahtevati da za njihovu decu učine najbolje što mogu. Ovakva ambicija zajednička je javnim službama i doprinose joj posvećeni stručnjaci i pružaoci nege (carers) na terenu. Uprkos tome i promenama koje su donele poboljšanje svoj deci, krajnji rezultati dece u sistemu zaštite (children in care) ostaju šokantno niski...Zelenom knjigom objašnjavamo način na koji ćemo kreirati postupnu promenu za decu u sistemu zaštite. Naša rešenost da to uradimo zasnovana je na ambicijama ove dece, koja ne žele ništa manje od bilo kog drugog deteta. (*Želim da se oslobodim svoje prošlosti, da popravim svoju sadašnjost i uvek sam ambiciozan prema budućnosti. Ljudi imaju predubeđenja prema deci u sistemu – izgleda kao da su sva obeležena kao izazivači nevolja.*)²"

Deca saopštavaju pomanjkanje dosledno prisutne odrasle osobe u njihovom životu kao glavni i posebno bolan problem tokom njihovog boravka u sistemu zaštite. Većina dece tokom detinjstva sreće brojne stručnjake, pri čemu njihovi roditelji, odgovorni za njih, preuzimaju upravljanje ovim kontaktima. Kod dece u sistemu zaštite uloga roditelja podeljena između socijalnog radnika, koji predstavlja lokalni organ vlasti i negovatelja. Nadalje, deca se takođe susreću sa znatnim brojem stručnjaka (lekar, učitelj i nastavnici, logoped, profesor u podučavanju i dr.), i osećaju se zbunjeno i haotično, ukoliko nema nekog ko bi im pomogao da upravljaju svim ovim kontaktima. (*"Ne znam ko je u ovom momentu moj socijalni radnik, bilo bi lepo imati trajnog."*) Detetov socijalni (stručni) radnik je na nivou svakodnevnog života otelotvorenje njegovog roditelja-akcionara. Socijalni radnik smatra se *vodećim stručnjakom*, odgovornim za koordiniranje rada stručnjaka koji čine tim oko deteta, kako bi detetovim potrebama bilo odgovoreno glatko i nezbujujuće. Velika fluktuacija socijalnih (stručnih) radnika predstavlja otežavajući problem. (*"Čim saznam ko je moj socijalni radnik, dodele mi novog"*.) Predlozi za prevazilaženje takvog stanja podrazumevaju: pilot ispitivanje sprovodljivosti *prakse socijalne zaštite* tj. malih nezavisnih grupa socijalnih radnika koji sa lokalnim organima vlasti ugovaraju pružanje odgovarajućih usluga deci u sistemu zaštite; pilot fazu korišćenja individualnih budžeta za svako dete, kojima bi upravljao njihov vodeći stručnjak; jasnoća uloge i primene plana zaštite³; oživljavanje prakse nezavisnog posetioca, s ciljem da njegova uloga preraste u *nezavisnog zastupnika* (independent advocate) dece u sistemu zaštite.

Obećanje - zavet deci u sistemu zaštite "Bez obzira da li deca u sistemu zbrinjavanja provedu duže ili kraće vreme, taj boravak treba da ima pozitivan smisao u njihovom životu. Mnogi od

² Kurzivom u zagradi navedeni su iskazi dece i omladine, koji su učestvovali u dokumentovanju Zelene knjige.

³ Plan zaštite mora imati svako dete u sistemu zaštite. Planom se uređuje vrsta nege i podrške detetu. Plan se smatra "živim" dokumentom, koji se razmatra na redovnim sastancima za preispitivanje. Plan mora da odražava potrebe, okolnosti i prethodni životni kontekst deteta. Planom treba da se primera radi, obezbedi poštovanje za detetove verska ili etnička uverenja. Plan zaštite treba da bude sredstvo da se detetu pomogne da izrazi svoje lične ambicije i da omogući praćenje njihovog ostvarivanja.

njih će ući u sistem tokom nevolja koje ih prate kroz detinjstvo, kada se kreću stazom lošeg obrazovanja i minimalnih izgleda u odraslom životnom dobu. Zaštita mora promeniti taj kurs, bilo tako što će pomoći da se sredi teška situacija u porodici ili obezbeđivanjem detetu stabilnog novog doma kroz dugotrajnu zaštitu, posebnu vrstu starateljstva ili usvojenje.

Uvereni smo da pravljenje ovakve razlike mora biti pozitivno iskustvo za dete, da mora podići njegove aspiracije i ponuditi bolje prilike za uživanje u detinjstvu. Koristimo Zelenu knjigu da damo obećanje omogućavajući svoj deci da tu ambiciju osvoje.

Potrebe svakog deteta su sasvim izvesno različite i za njihovo zadovoljavanje potreban je takav sistem koji odgovara individualnim potrebama. Postoje, međutim, određene stvari koje želimo da postignemo kod svakog deteta odgovarajućeg uzrasta. Zbog toga želimo da lokalne vlasti razviju svoje obećanje deci, kojim će odrediti ono što će svoj deci biti pruženo. Neke lokalne vlasti to već rade i potrebno je da takvo ponašanje bude prisutno na nacionalnom nivou. Ono što bi trebalo da bude *zajedničko svim lokalnim organima vlasti u pogledu dece obuhvaćene sistemom zaštite* je sledeće:

- izbor kvalitetnih mesta za smeštaj, sačinjen u saradnji sa stručnjacima u socijalnoj zaštiti,
- podrška stručnjaka tokom 24/7 (24 časa dnevno 7 dana nedeljno) ili dostupnost (mogućnost stupanja u kontakt) van radnog vremena,
- utvrđivanje minimalne naknade za sportske i za aktivnosti u slobodnom vremenu – npr. za 4 sata nedeljno,
- prilika tj. mogućnost da se učestvuje u volonterskim aktivnostima,
- sistematski zdravstveni pregledi dva puta godišnje za decu mlađu od 5 godina, a jednom godišnje za decu starijeg uzrasta. Za stariju decu obavezna su dva godišnja kontrolna pregleda kod zubara,
- nezavisni zastupnik,
- izbor kada promeniti smeštaj ili započeti samostalan život, do uzrasta od 18 godina⁴,
- pravo da se njihov glas čuje i da ima uticaja na rad lokalnih organa vlasti kroz učešće u "Savetu dece u sistemu zaštite".

Lokalni organi vlasti imaju mogućnost da neke druge elemente takođe uključe u svoje obećanje, kao što je npr. otvaranje štednog računa starijoj deci. U konsultacijama sa lokalnim organima vlasti utvrđivaće se elementi koji čine jezgro i elementi koji mogu varirati po pojedinim sredinama.

Deca na ivici (ulaska u sistem zaštite) Deca su izjavila da je potrebno uraditi više kako bi se sprečio ulazak u sistem zaštite i kako im je potrebno više pomoći da ostanu u prirodnoj porodici. Ulazak dece u sistem zaštite za njih i njihove porodice često predstavlja ogroman i traumatičan korak. Za decu za koju je ostanak u porodici opasan ili štetan, ulazak u sistem treba da bude brz, a pomoć i podrška odlični. Odluka o ulasku deteta u sistem zaštite smatra se, predstavlja tako krupan i značajan korak, da je nužno da se uvek donosi na najvišem nivou odlučivanja. Ključne karakteristike efikasne intervencije su: multidisciplinarni⁵ i

⁴ Iz sadržaja ovog dokumenta proizilazi da su u Engleskoj deca napuštala sistem zaštite najčešće sa 16 godina, čime su faktički gubili mogućnost nastavka školovanja i time potpunijeg osposobljavanja za samostalan život.

⁵ Radi oživotvorenja ovog pristupa radi se na *Zajedničkom indeksu* (Shared Index), čija upotreba počinje 2008. Cilj je da podrži bolju komunikaciju među praktičarima u oblasti zdravstva, obrazovanja, socijalne zaštite i maloletničkog prestupništva. Indeks sadrži osnovne identifikacione podatke za svu decu, dok su deca u sistemu zaštite obuhvaćena *Integralnim sistemom (evidencije) dece* (Integrated Children's System). Zelenom knjigom se predlaže da ključne komponente ovog sistema i zakonski okvir zaštite dece budu ugrađeni u program studija i specijalizacije socijalnih radnika.

međusektorski pristup; usredsređenost na dete; održiva i kontinirana podrška dok god za njom postoji potreba; na osnovu evidencije i detaljne evaluacije ustanovljeno šta daje rezultat. Zelena knjiga se pored dece koja su već u sistemu zaštite, kao značajnom bavi velikim brojem dece koja veoma kratko borave u ovom sistemu (jednom ili u više navrata), odnosno vrstom aktivnosti koje mogu pomoći sprečavanju prevashodno njihovog ulaska u sistem zaštite, ili omogućiti njihov kvalitetan povratak u prirodnu porodicu po napuštanju sistema, pod uslovom da je to najbolji izbor za dete. Broj ove dece – na ivici ulaska u sistem u februaru 2005. je 313.000 dece kojoj je pružena ili individualna pomoć, ili je pomoć obuhvatila celu porodicu. Saglasno tome, program *Svako dete je važno* reformisao je sistem usluga za decu, omogućavajući rano ustanovljavanje problema, praćeno brzim reagovanjem kroz održivu i multidisciplinarnu podršku.

U vezi s tim predlažu se sledeće mere: novo istraživanje načina otkrivanja i reagovanja na zanemarivanje; testiranje modela terapijom obuhvaćene cele porodice, čiji je cilj da gde god je moguće, očuva članove porodice zajedno; unapređivanje veza između službi za decu i omladinu i službi za odrasla lica, kako bi stručnjaci angažovani u radu sa bilo kojom grupom, posmatrali porodicu kao celinu; uspostavljanje Centra za izvrsnost za službe koje se bave decom, odnosno porodicama – radi ustanovljavanja i širenja u praksi potvrđenih rešenja na probleme s kojima se suočavaju porodice čija su deca na ivici ulaska u sistem zaštite. Takođe, smatra se da je model Porodične grupne konferencije delotvoran način u pronalaženju alternative sistemu zaštite u krugu porodice. Zato se preporučuje da ovaj model kroz obuku zaživi na teritoriji cele zemlje. Procenjuje se da je vreme za novi pristup zaštiti – dugoročno je kroz reforme potrebno izgraditi održiv pristup podrške deci i porodicama pre ulaska, tokom boravka i po napuštanja sistema zaštite. Za ovu temu formira se posebna radna grupa.

Posebno poglavlje bavi se *smeštajem*. Dokumentacija pokazuje da česta premeštanja (deteta u sistemu zaštite) imaju drastične efekte na njegovu uspešnost u školovanju i drugim aspektima života. Reformisanje sistema smeštaja zahteva radikalnost i poboljšanje kvaliteta i broja hraniteljskih porodica, uz garancije da će dete biti upućeno u ustanovu samo ukoliko ova odgovara visokim standardima nege. Posmatrano u odnosu na Minimalne standarde, samo 25% mesta u ustanovama zadovoljava 90% standarda, dok trećina službi za hraniteljstvo ne ispunjava uslove za rad sa decom, a četvrtina hraniteljskih porodica nije u tom smislu podobna. Posledica toga je da dete biva smešteno tamo gde postoji slobodna postelja, ne i tamo gde je za njega najbolji dom. Predlozi za poboljšanje podrazumevaju: uvođenje niza okvira za smeštaj koji bi mogli odgovoriti raznovrsnim nivoima potreba, poduprtog novom kvalifikacionom šemom, strukturom cene i na nacionalnom nivou utvrđenog minimuma standarda; pilot faza za mlađu decu, koja podrazumeva intenzivan porodični smeštaj sa podrškom aktera iz različitih oblasti (multiagency); poboljšanje načina regrutovanja hraniteljskih porodica kroz posebno osmišljene kampanje; širu primenu specijalizovanog hraniteljstva za decu sa složenim potrebama; uvođenje novih regionalnih odeljenja za ugovaranje koje će obezbediti maksimum za uloženi novac i uvesti mogućnost izbora smeštaja za dete.

Potrebom za *prvoklasnim obrazovanjem* bavi se posebno poglavlje. Iskustvo govori da je za decu i njihove šanse za uspeh od vitalnog značaja i odnos, odnosno način rada učitelja, nastavnika i drugog školskog osoblja. Potrebno je da lokalne vlasti, u svojstvu roditelja - akcionara rade sa školama kako bi se postiglo da svako dete u sistemu zaštite pohađa dobru školu i ima svu potrebnu podršku kako bi ostvarilo maksimum. Predlozi, između ostalog, uključuju: mogućnost da se školama naloži da prime dete, čak i ukoliko imaju popunjen kapacitet; pravo na naknadu troškova prevoza, da bi dete, čak i ukoliko menja smeštaj, moglo da nastavi da pohađa istu školu; podršku deci kako bi se sprečila njihova marginalizacija

(exclusion); utvrđivanje budžeta kojim bi nadležni socijalni radnik raspolagao za poboljšanje obrazovnog iskustva svakog deteta u sistemu zaštite.

Pored socijalne i obrazovne dimenzije, Zelena knjiga ima postavku da za ostvarivanje boljitka u životima dece može doći jedino kroz istinsko međusektorsko povezivanje na vladinom nivou. Značajno je da deca imaju slobodan i lak pristup svakoj vrsti nege (lekar opšte prakse, bolnica, škola) i aktivnostima u slobodno vreme, što je kao zadovoljstvo svojstveno svoj deci. Ustanovljeno je da svako peto dete u sistemu zaštite nema redovne zdravstvene preglede. (*"Neki ulaze u sistem zaštite zbog problema koje nisu prouzrokovali, da bi završili sa sopstvenim problemom i sa policijskim dosijeom"*.) Predlozi obuhvataju uvođenje modela sveobuhvatnog zdravstvenog pristupa; dodatne obuke pedijatara i drugih stručnjaka kako da rade sa decom u sistemu zaštite; olakšan pristup dece i hraniteljskih porodica uslugama dečjih centara.

Prelazak u svet odraslih tj. u nezavisnost odražava novi pristup, umesto dosadašnjeg, koga odražava formulacija *napuštanje sistema zaštite*. Prelazak podrazumeva postepeno, fazno i pre svega dobro pripremljeno pomeranje ka svetu odraslih. Neki od predloga mera koje treba ovo da omoguće su: pravo da u hraniteljskoj porodici ostanu do 21 godine, uz potrebnu podršku radi nastavka školovanja; obezbeđivanje dodatnog ulaganja u Dečje trust/starateljske fondove; uvođenje stipendija za njihovo univerzitetsko školovanje na nacionalnom nivou. Ova životna etapa posebno je teška i stresna za mlade ljude s teškoćama u razvoju (disability) i njihove porodice.

Konsultacije Priređivači Zelene knjige, u nameri da čuju raznovrsne poglede na ponuđeni paket predloga, otvorili su proces konsultacija u trajanju od 9. oktobra 2006 do 15. januara 2007. godine, obraćajući se i deci i omladini⁶ koja se nalazi ili je bila u sistemu zaštite. Konsultacije podrazumevaju niz okupljanja širom zemlje i formiranje radnih grupa za pojedine teme. Planira se da mišljenja mladih, zajedno sa inicijalnim odgovorom na primedbe i sugestije budu štampani tokom 2007. Konačne odluke o predlozima zajedno sa pratećim troškovnikom, počev od budžetske 2008/09. godine, biće uključene u predlog budžetskih rashoda.

(pripremila i prevela Mirjana Karleuša)

Publikacije i edukacije

U kontaktima sa stručnjacima koji se bave zaštitom dece lišene roditeljskog staranja kao značajna, izdvaja se potreba za informacijama o dostupnim i aktuelnim publikacijama u toj oblasti. U nastojanju da odgovorimo tome zahtevu, predstavljamo ovom prilikom pregled pojedinih, u standardnoj ili elektronskoj verziji, dostupnih informacija o temama koje predstavljaju okvir ili se dodiruju i prepliću sa oblašću u kojoj radimo.

- Objavljena **UN Studija o nasilju nad decom** Studija predstavlja globalno nastojanje da se prikaže detaljna slika prirode, rasprostranjenosti i uzroka zlostavljanja dece, s namerom da predstavi jasne predloge aktivnosti za prevenciju zlostavljanja i načina suprotstavljanja. Po prvi put uspelo se u nastojanju da se dokumentuje stvarni svet zlostavljanja dece širom sveta, i šta se sve čini da se zlostavljanje zaustavi. Od 2003 prilozi hiljada ljudi doprineli su nastanku ove studije, u formi konsultacija, radnih grupa, ispunjavanjem upitnika i na druge

⁶ Jedan od priloga Zelene knjige posvećen je mišljenjima i stavovima dece u sistemu zaštite.

načine. Deca i omladina su bila veoma aktivna na svim nivoima rada. Studija se posebno bavi dejstvima institucionalne zaštite na decu. Više informacija na adresi: www.unviolencestudy.org

- Godišnji izveštaj UNICEF-a *Stanje dece u svetu u 2007* objavljen je u decembru 2006. godine. Dokument pod nazivom "Žene i deca - dvostruka dividenda polne jednakosti" se nalazi na adresi: www.unicef.org

Vesti iz sedišta

Informator za profesionalce je jedna od celina Projekta "Jednake mogućnosti za sve", koji *FAMILIA* već sedmu godinu realizuje u Srbiji, uz finansijsku podršku norveškog *Save the Children* fonda. Ovaj i ostali segmenti projekta ostvaruju se u saradnji sa 10 sedišta u Srbiji – u sredinama u kojima porodični smeštaj ima dugu tradiciju (Miloševac, Žitište, Beograd, Subotica, Zaječar, Loznica), zatim u onim koje nastoje da takvu tradiciju uspostave (Paraćin, Stara Pazova, Kragujevac) ili ožive i reafirmišu (Niš). Fenomen hraniteljstva pored profesionalnog verovatno obeležava i javni život u tim lokalnim sredinama, o čemu ćemo vas ubuduće, zahvaljujući priložima naših saradnika obavestavati. Verujemo da će ove vesti biti interesantne i da vam mogu poslužiti kao podsticaj za primenu takvih ili nekih drugih aktivnosti u vašoj sredini, da će doprineti boljem povezivanju, uzajamnom razumevanju i saradnji profesionalaca, pa dakle i unapređenju kvaliteta zaštite dece u hraniteljskim porodicama u Srbiji i Crnoj Gori.

Poziv na saradnju

Pozivamo vas da svojim komentarima i predlozima u vezi sa konceptom i sadržajem Informatora, ali i događajima u svojoj sredini i inicijativama vezanim za temu zaštite dece bez roditeljskog staranja doprinesete korisnosti ovog Informatora, pospešite svoju obaveštenost i saradnju, unapredite veštine, motivaciju za rad i efikasnost. Naznačite koje teme smatrate posebno interesantnim. Molimo da nas kontaktirate isključivo pismom (faksom) ili elektronskom poštom. Informator se fokusira na porodični smeštaj, a svoj sadržaj širi i na ostale oblike zaštite dece u porodičnom okruženju.

Centar za socijalni rad Niš, u partnerstvu sa Domom za decu "Duško Radović", gradskom Upravom za dečju, socijalnu i primarnu zaštitu Grada Niša i Udruženjem građana Centar za psihosocijalnu pomoć i podršku, uz finansijsku podršku FSI, polovinom decembra 2006. godine otpočeo je realizaciju projekta "**Hraniteljstvo po meri dece**".

Svrha Projekta: *unapređenje, popularizacija i razvijanje modaliteta porodičnog smeštaja (specijalizovano hraniteljstvo za decu ometenu u razvoju).*

Osnovne aktivnosti: (1) *medijska promocija;* (2) *osnaživanje i podrška deci;* (3) *osnaživanje i podrška hraniteljima i prirodnim porodicama;* (4) *obuka hranitelja i izrada programa obuke za specijalizovano hraniteljstvo i predah hraniteljstvo;* (5) *obuka stručnjaka za realizaciju PIT-a i projektnog tima za pružanje podrške i osnaživanje.*

Ciljna grupa: od 93 dece na institucionalnom smeštaju sa područja Niša, projektom je obuhvaćeno desetero dece bez roditeljskog staranja koja napuštaju ustanovu i desetero koja napuštaju sistem socijalne zaštite; desetero dece uzrasta do 14 godina sa višestrukim smetnjama u ponašanju, emocionalnom i socijalnom razvoju. Projektom su obuhvaćene

prirodne porodice dece koja se nalaze na porodičnom smeštaju (pet porodica koje mogu da prihvate decu uz prethodnu podršku i osnaživanje pet porodica koje treba da poboljšaju kontakt sa decom), hraniteljske porodice (20 postojećih i 40 novoevidentiranih) i stručnjaci iz pet susednih opština (Svrljig, Gadžin Han, Doljevac, Merošina i Žitorađa).

Dosadašnje aktivnosti Prema informacijama dobijenim početkom marta od Violete Blagojević, u okviru promotivnih aktivnosti realizovano je sedam jednočasovnih tematskih emisija, 15 nastupa u redovnim informativnim i specijalnim emisijama na TV-u koje su bile posvećene iskusnim hraniteljskim porodicama. Objavljeno je 10 pisanih tekstova vezanih za aktivnosti projekta i hraniteljstvo uopšte. U okviru tematskih sastanaka hranitelja realizovana je trodnevna izložba radova dece ometene u razvoju u cilju razvijanja osetljivosti hraniteljskih porodica za decu ometenu u psihofizičkom razvoju, a izložbi su prisustvovali i autori radova, deca članovi MNRO Niš i njihovi roditelji. Zahvaljujući partnerstvu sa Upravom za dečju, socijalnu i primarnu zdravstvenu zaštitu, sredstva koja je kompanija Luk Oil namenila deci Srbije, usmerena su na paketiće za decu u hraniteljskim porodicama, koje je 13.01.2007. deci lično uručio zamenik direktora kompanije u Srbiji, Velizar Ranković, sa najavom da će se saradnja i podrška nastaviti. Predsednik Opštine Mediana je dvema hraniteljskim porodicama uručio klima uređaje, jednoj dva televizora, a deci u tim porodicama garderobu i prehrambene pakete, u sklopu podrške deci bez roditeljskog staranja i projektu.

Realizovano je i 8 tematskih sastanaka i četiri psihosocijalne radionice radi podrške i osnaživanja hranitelja i prirodnih porodica. Predavači su eminentni stručnjaci iz lokalne zajednice, iz institucija koje čine mrežu podrške. S obzirom na veliki broj novoevidentiranih potencijalnih hranitelja započeta je osnovna obuka po programu Ministarstva „Sigurnim korakom do hraniteljstva“. Obukom je obuhvaćeno 22 potencijalna hranitelja i dva stručna radnika susednih opština. Na listi čekanja za obuku je još 20 potencijalnih hranitelja iz Niša i 22 iz okolnih opština. Nakon obuke za prvu grupu planirana je selekcija za obuku za specijalizovano hraniteljstvo (deca ometena u psihofizičkom razvoju i deca sa poremećajima u ponašanju).

Prvi rezultati Početkom januara 2007. registrovano je Udruženje hranitelja “Veliko srce“. CSR je pomogao pri osnivanju i registraciji Udruženja. Udruženje je 7. marta u sali CSR održalo svečanu Skupštinu uz prigodan program (učesnici su deca iz hraniteljskih porodica), u prisustvu predstavnika Gradske Uprave i predstavnika pet gradskih opština.

*

Gradski centar za socijalni rad Beograd – Odeljenje za analitičko-istraživački rad, u partnerstvu sa Gradskim sekretarijatom za socijalnu i dečju zaštitu, Centrom za zaštitu odojčadi, dece i omladine Beograd i NVO Centar za zaštitu osoba sa posebnim potrebama "Putokaz", uz finansijsku podršku Fonda za socijalne inovacije realizuje projekat "**Hraniteljstvo za decu Beograda**".

Svrha Projekta: *formiranje službe za hraniteljstvo u Beogradu.*

Osnovne aktivnosti: (1) *kontinuirana promocija hraniteljstva;* (2) *ispitivanje kapaciteta srodnika za prihvatanje dece na hraniteljstvo;* (3) *dopuna postojećeg programa pripreme za hraniteljstvo;* (4) *izbor porodice;* (5) *priprema porodice i deteta za smeštaj,* i (6) *kontinuirana podrška detetu i porodici.*

Ciljna grupa: od 570 dece koja se nalaze u domovima za decu bez roditeljskog staranja, a evidentirana su preko GCSR, izabrano je 80 dece, kao i 20 dece koja će tek ući u sistem zaštite.

Prema rečima Tamare Borisavljević i Dragane Nedeljković, Projekat se direktno nadovezuje na prethodni projekat "Detetov krug" koji se bavio sveobuhvatnom zaštitom dece na hraniteljstvu. Ovaj projekat je po II konkursu finansirao SIF, a partneri su nam bili NVO FAMILIA, Centar u Zvečanskoj i Gradski sekretarijat. Najvažnije naučene lekcije iz prethodnog projekta su da je Beogradu neophodna služba za hraniteljstvo, kontinuirana kampanja, promocije na različitim nivoima, kao i specifični programi podrške deci i hraniteljskim porodicama, u skladu sa dominantnim problemima i potrebama. Oba projekta su u skladu sa smernicama koje je u okviru Strategije reforme socijalne zaštite postavilo Ministarstvo. Postoji jasan kontinuitet i sa nacionalnim projektom promocije hraniteljstva koji je vodilo Ministarstvo pre četiri godine, koristimo propagadni materijal iz kampanje Ministarstva, njihov program pripreme hranitelja i smernice za pružanje podrške. Stručnjaci Ministarstva prema dogovoru i u saradnji sa SIF-om superviziraju odvijanje projekata. Porodice regrutovane u ranijem periodu nisu ciljna grupa naše kampanje, već samo nove, koje će proces procene i pripreme proći za vreme trajanja projekta.

Prvi i najveći rizik je vezan za efekte kampanje - da li će broj prijavljenih porodica koje ispunjavaju uslove biti dovoljan? Drugi, ne manje značajan je problem da li ćemo uspeti da povežemo želje i očekivanja hranitelja sa stvarnim potrebama dece? Pored toga, sve slabosti postojećeg sistema socijalne zaštite odražavaju se i na ovu oblast.

Dosadašnje aktivnosti O promociji – posle više od mesec dana pripreme, promotivne aktivnosti započete su 29. januara 2007. godine. Do polovine marta evidentirano je 35 nastupa u medijima (TV, dnevne i nedeljne novine). Završavamo izradu sajta www.hraniteljstvobg.com. Informativni materijal podeljen je predškolskim ustanovama na svim gradskim opštinama, u saradnji sa Sekretarijatom za dečiju i socijalnu zaštitu, opštinama, NU "Braća Stamenković" i Kolarcem. Leci su deljeni u Immocentru, po poštanskim sandučićima, poslali smo pozivna pisma e-mailom svim NVO koje se bave dečijom i socijalnom zaštitom. Bićemo zahvalni za svaku novu ideju i pomoć kako da najširoj javnosti približimo potrebu regrutovanja novih hraniteljskih porodica. Pružena je pomoć u osnivanju Udruženja hranitelja u opštini Barajevo i obezbeđena finansijska podrška sastancima ovog Udruženja. Podsećamo da u Barajevu, s obzirom na brojnost hraniteljskih porodica u ovoj opštini, postoji i radi i Klub hranitelja, ogranak Kluba hranitelja FAMILIJE. Smatramo da su oba oblika udruživanja i okupljanja hraniteljica potrebna i korisna i da mogu međusobno egzistirati i saradivati.

Oriflame se pojavio kao donator na Koktelu podrške za hraniteljice u prošlom projektu. U toku su razgovori koji treba da rezultiraju definisanjem uloga i načina saradnje i za ovaj projekat. Oriflame je veoma zainteresovan, kao i mi, potrebno je uskladiti obostrane želje i očekivanja.

Prvi rezultati Do početka marta 2007. evidentirano je preko 100 poziva u sedištu GCSR (pozive primamo i u odeljenjima Centra), najveće interesovanje uočeno je u opštini Voždovac. Opština Voždovac pokrenula je svoju kampanju pod nazivom „Vaskrs u porodici“, predviđeno je niz prezentacija projekta koje će obaviti naš Projektni tim, po mesnim zajednicama, domu zdravlja i školama na teritoriji Voždovca. Očekuje se da će krajem meseca početi priprema i obuka prve grupe od 15 hraniteljica koje su se prijavile nakon kampanje u okviru ovog projekta.

FAMILIA, Asocijacija za alternativno porodično staranje o deci
Njegoševa 41/I, 11000 Beograd, Srbija
tel/faks: + 381 11 344 22 54
e-mail: familia.office@eunet.yu
web site: www.familia.org.yu

Urednik: Mirjana Karleuša
Saradnici: Dragana Karleuša, Dragana Nedeljković, Mihaela Janša, Slavica Vujčić,
Violeta Blagojević, Tamara Borisavljević, Željka Burgund

CIP – Kataholizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

364

Informator za stručnjake / glavni urednik Mirjana Karleuša – 2003, br. 1 (maj) - - Beograd (Njegoševa 41)
: Asocijacija za alternativno porodično staranje o deci Familia, 2003 – (Beograd : Mladost biro). – 30cm

Tromesečno
ISSN 1452-3264 = Informator za stručnjake
COBISS.SR-ID 127729932